

FILOZOFIČNOST SVAKODNEVNICE I DVOJEZIČNA IGRIVOST
PROZE IVE KALINSKOGA
(Ivo Kalinski: *LETI, FRIZBI, LETI!, POU Sv. Ivan Zelina, Mala biblioteka
"D. Domjanić", knj. 69, 2013.*)

I književno-analitička i čitateljska recepcija raznorodnog djela Ive Kalinskoga u više od četiri desetljeća umjetničke i znanstvene kreacije - pogotovu osvrt Miroslava Šicela na prvu Kalinskijevu proznu knjigu "Ono drugo more", 2006. - mogla bi se parafrazirati ovako: suvremeni autor suvremenog nam doba, autor sinteze, filozofičnosti i poetičke istosti (pri čemu kvalifikativ *suvremenosti* podrazumijeva trajno odolijevanje svakom estetizmu u svakom dobu).

Mjerodavna je, dakle, književna kritika (Joža Skok, Cvjetko Milanja) u Kalinskoga naglašavala "tematski i poetički jedan širi 'raster' stilskih značajki", osobito onih *neoegzistencijalističkih* - potvrđujući mu ekskluzivnu *prispadnost postmodernističkom stilskom rasponu i razdoblju*.

U Kalinskoga je, u njegovu sustavu naređenog estetizma, irelevantna kronologija knjižnog objavljivanja i kreacije. Podsjetimo, svojom je kajkavskom poezijom antologiziran 1975. (*Antologija novije kajkavske lirike*, prir. Mladen Kuzmanović, 1975.), pet godina prije objave prve zbirke (*Pha-kaj*, 1979.), dok su mu prvi kajkavski stihovi već prije uvršteni u *Panoramu novijega kajkavskoga pjesništva* (u časopisu *Kaj*, br. 1/1971.). Prvu knjigu kratke proze *Ono drugo more* objavio je čak 30 godina po prvoizložoj mu istoimenoj priči u *Večernjem listu*.

Poetološke konstante iz prethodnih mu 13 djela - osobito iz pjesničkoga korpusa koji čini 7 kajkavskih i standardnojezičnih zbirki - iz pjesama u prozi, iz slobodnoga stiha, iz tzv. (prema A. Stamaču) "besjedovnog", svakodneвно razgovornog jezičnog kôda u vrhunskoj poeziji - nastavljaju se, očito, i u knjizi *Leti, frizbi, leti!* Te se konstante, u kritičarskoj artikulaciji, sažimaju ovako: filozofičnost, pojmovnost, ideja ljepotno crnoga (otkriće "crne jezgre"), tematizacija jezika, autoironijski i raz-

govorni kôd, neoegzistencijalizam, sarkazam, ideja karnevalizacije života...

Prozno iz poezije u romanesknoj strukturi

Višeput smo - naročito u vezi s pjesničkim zbirkama *Nemir podvornika Szerbe, Četverolinski četveropreg*, te u poetsko-proznom ciklusu *Blindjerana pizza* u zajedničkoj knjizi Cicerici & senjali - podvlačili **namjernu proznu organizaciju poetskoga tkiva** - prije svega u slobodnom stihu, dubinskom rečeničnom ustroju stiha, vrednotama govorenoga jezika, te u konkretnim jezičnim upućivačima (konektorima) pripovjednog povezivanja iskazanima vrlo uočeno u naslovnim sintagmama: *To je, dakle, tako; Premda, iako; Jamačno, s fonografu; Ako baš hoćete; Zapamti već jednom*. Sve su to primjeri iz *Nemira podvornika Szerbe*, naslov koje bismo zbirke, usput rečeno, spontanije pripisali kakvom cjelovitom proznom djelu. Zamjećivali smo u toj zbirci, kao i u *Četverolisnom četveropregu*, autorove lirsko-epske subjekte, zamalo "likove" malih poetsko-proznih groteski, to zagubljenije i impersonalnije u naglašenom činu imenovanja i konkretizacije /terminologizacije, to iskorjenjivije u preciznostima toponima.

Usuprot uobičajenoj pretpostavci kako se karakteristični elementi poetskih jezgara - od lirizma do simbola - diskretno upleću u proznu strukturu, u slučaju I. Kalinskoga značajnije je ono **netipično**: da se **elementi narativnoga koda**, uočeni u sveukupnoj mu **poeziji** - među ostalim, u funkciji visoke filozofičnosti - **upleću i proširuju, "sele" u bogatstvo proznih oblika** istog autora. U sažetoj narativnosti, razumljivo.

Pripovjedna sveobuhvatnost /sveukupnost, preklapanje i generiranje pripovjednog i svjetopoglednog okvira - **svojevrsni pripovjedni, kronološki i idejni total**, iz poetskoga,

dakle, premješteni u prozni diskurs – sugeriraju opsežniju proznu strukturu, romaneskni žanr.

Na odrednicu romaneskne klasifikacije i žanrovskog izbora nuka nas i samoironijska autorova podnaslovna natuknica: “memoarska saga o odrastanju, ljubavi i smrti”. I nastavili bismo niz: o tekstu, jeziku, umjetnosti, identitetu i svijetu... (Što se ‘odrastanja’ tiče, podvucimo iskaz: “Bože, hoćemo li konačno ikad odrasti?!”)

Romanesknja struktura Ive Kalinskoga nije linearna, kauzalno jednolinijska; ona kao da proširenim ulančavanjem stihovnih sinteza proizvodi konotacijsku i, uvjetno, fabularnu dinamičnost, zapravo – jezično /dvojezično dijalošku igrivost. Za razliku od prijašnjih knjiga /zbirki kratkih priča tvore je, u *Frizbiju*, 21 pripovjedna situacija ili 21 poglavlje, kontinuirano pojavljivanje likova /subjekata, okupljenih znakovito u posljednjem poglavlju (*Izložba. Performans. Burbon*): Mariofil, Justin, Peter, Ema, Lili, Marlen, Gita, Mixy, Bagun, Jakob, Fred, Mboa, sinčić Štef, ... i nenadmašni (iz pripovjedačeva statusa) *živi mrtvac* Martin Kehlek. (Obratimo pozornost na kajkavsku etimologiju i semantiku prezimena: iz glagola *kehlati se* – podrugivati se, podsmijavati...!)

Tu romanesknost drži na okupu provokativni ili apsurdni lajtmotiv iz naslova “Leti, frizbi, leti!” - zbudjujuće, kako veli, “stare traperske pjesme “ koju u više poglavlja (*Ormar, Izložba...*) pjeva ili podvikne Mariofil, ali pjevuši čak i pas u početnoj pripovjednoj situaciji *Fly i Mrmi. Posmrtna maska*.

Bez obzira na semantički raspon *diska* / od “bacača diska iz starih grčkih spisa” pa sve do *plastičnog koluta “frizbija”* – od priče o ‘diskobolosu’ / kako je u romanu interpretira nadobudni lik likovnog kritičara Justina/ – od svečanog, zamalo himničkog i povijesnoga konteksta do obične igrarije /igračke za pse – krhki *frizbi* simbolički sažima trajnu (i tragikomičnu) nespoznatljivost svijeta. U kojoj neraspoznatljivosti i relativnosti dosega bacanja, sarkazam takve (bacačke) radnje poprima nesukladne razmjere: od junaštva i ozbiljne

sportske discipline do “blesave naprave” koju svojom “razrađenom tehnikom” mačak (*s frizbijem u zubima*) baca s vrha stare kruške, a pas je dohvaća... U posljednjoj pripovjednoj situaciji knjige (*Izložba. Performans. Burbon*) samoironijski se kanda precizira (i raspleće) prostor odvijanja teksta i subjekta cijeloga romana - u opreci “*obrisa*” i “*fizičke olupine*”:

“Iz dana u dan pravi obrisi nikako da me zamijete (...)

Nigdje dlanova, kamoli prstiju – da me osjete, da me opipaju. / Svud uokolo – sve gola golcata stvarnost.”

Spoznaja (o) *neformiranosti* bića i svijeta, njihovoj “uhvaćenosti” tik pred eventualnošću oblikovanja, koja je, naravno - ta eventualnost - prema Kalinskomu, “neupitno upitna” u zbirci *Četverolisni četveropreg* (npr. u antologijskoj pjesmi *Seoce*), pa i u *Frizbiju*, neizbježno upleće i *kulturnoanimalistično stajalište*, aspekt životinjstva u umjetnosti / kućnih ljubimaca *Fly* i *Mrmi*/ jezičnokomunikacijsku ideju “*nemuštosti*”, neantropomorfnja stajališta.

U filozofijskoj konačnici vraćanje je to na početak oblikovanja stvari/ *sapiensa*/ faune, govora/ usklika, zajednice, krajobraza...

Tako se spontamo vraćamo na Šicelov prikaz prve prozne knjige Ive Kalinskoga *Ono drugo more* i konstataciju kako pisac junake pronalazi u svakodnevicu svoga života; dapače, “on njih ne traži, oni zapravo pronalaze njega kao svoju žrtvu, a on će ih ostaviti nesmiljenoj stvarnosti”, “na samom rubu” “prepisivanja života”. I dalje, prema Šicelu: “...naracija prestaje biti čvrstom naracijom, pretvara se u sukob sna i jave, realnog i iracionalnog: sve poetološki elementi kojima je natopljena i cjelokupna suvremena književnost, ali koje je elemente Kalinski uspijevao nerijetko ukrotiti i pretvoriti u vlastitu, originalnu literarnu frazu”.*

Zanimljivo je napomenuti i ponovno sažeti: književni analitičari (kratku) prozu Ive Kalinskoga uvijek dovode u vezu s ponajboljih 30-ak godina hrvatske književnosti, ističući *imena estetske, a ne generacijske* pripadnosti i kontinuiteta, poput Slamniga, Šoljana, Majdaka... (kritičar Boris Beck). Akademik Miro-

* Miroslav Šicel: U ogledalu svoje prošlosti i sadašnjosti, Kaj XL, br. 6, 2007 : 140.

slav Šicel u vezi s kratkom pričom Kalinskoga govori kao o *presjeku proznih poetika književnog raspona i razdoblja hrvatske postmoderne*. Svi pak oni s pravom naglašavaju njegove autorske vrsnoće, među kojima briljiraju, osim *brige za jezik* (književni, razgovorni, materin-

ski kajkavski), briga za *čitateljstvo*, skrb za *estetskom novotarijom* – ukratko, za vlastiti stilogeni preskok. Koji je u domeni samo probranih...

Božica Pažur

ZRCALNA SIMBOLIKA TRAGOVA DAŽDEVNJAKA IVICE GLOGOŠKOGA

(Hrvatska udruga “Muži zagorskoga srca”, knj. 15; urednik –
Ivica Cesarec, Zabok 2015.)

TRAGOVI DAŽDEVNJAKA svojevrsni je autorski poetski *retrovizor*, i to složenije strukture postavljenih *zrcala* (imajući u vidu simboliku ključnih riječi prethodnih autorovih zbirki: ‘ogledala’, ‘odrazi’, ‘u zrcalu’). Izborom iz vlastite standardnojezične i kajkavske poezije – za svečarsku prigodu, uz životnu 60-ljetnicu – te izborom iz (mahom objavljenih) prijevoda francuske (simbolističke) lirike, kao i prijevoda klasične i novije slovenske poezije – *Ivica Glogoški* još jednom provjerava, otvoreno supostavlja karakteristične odslike svojih stihovnih kompetencija. Uz pridodanu likovnu kompetenciju u ilustracijama knjige (portretni crteži Dantea i Baudelairea)! Raspoložujući, takoreći, četverojezičnim iskustvom (primarnim i sekundarnim) iz svojih, sada triju, zbirki (stvaralačkih i sustvaralačkih) – I. Glogoški prijevodno i autorski, dakle, iskazuje svoj književni izbor, ukus, književni uzor, vlastitu filozofiju i projekciju poetskoga teksta, uglavnom na prijelazu 19. u 20. stoljeće (kad je o francuskim kanonima riječ) – kao što iskazuje i izbor njene označiteljske prakse, opredjeljujući se prijevodno za hrvatskojezičnu stilizaciju ponovno toga doba, ili čak raniju (romantičarsku).

Probirujući vlastitim tragovima dobre lektire, Glogoški čitatelja nuka, navodi na povratak

njegovoj osobnoj lektiri, u širem smislu i na – povratak mladosti.

Sva “ozrcaljenja” vođena su, kanda, istom poetikom, pa je teže razlučiti utjecaj prijevodnoga predloška na osobnu kreaciju, ili dominaciju autorskoga pečata nad prijevodnim realizacijama. Kao da je autorovo stvaralaštvo hrvatskoga standardnoga i kajkavskoga jezika produžetak prijevodnoga iskustva - u idejnomotivskom, ekspresijskom pogledu - ili obrnuto...! Pritom valja pohvaliti simbolske dosege sretno izabranog naslova knjige *Tragovi daždevnjaka*, osobito oprečnu dvojnost *vode* i *vatre* koju animalistični znak, daždevnjak, u sebi sažima (a pisac predgovora Ivan Borić već ju je, tu simboliku, senzibilno aktualizirao).

Posebno treba pohvaliti autorov osobni, umjetnički doprinos razvoju hrvatsko-slovenskih književnojezičnih veza.

Prigoda je iz *Tragova daždevnjaka* izdvojiti i podsjetiti na dvojezični prevodilački projekt (hrvatskostandardni i kajkavski) Lamartineovog *Jezerca* (objavljen u časopisu *Kaj* br. 6/2012. i predstavljen 2013. u Medijateci Francuskog instituta) – koji je višestruki i najizrazitiji iskaz autorskoga *koncepta zrcala* Ivica Glogoškoga, u kojem to prijevodno “Jezerišće” doista i jest!

B. Pažur